

FINLAND

UNDER ÅREN 1939—45

EN KORT POLITISK ÖVERSIKT

Av G — — — t

Sedan signaturen befriats från särskilda tysthetsförpliktelser, villfar jag gärna anhållan av vänner i Finland, att i rikssvensk press offentliggöra de viktigaste omständigheter och fakta, som påverkat Finlands handlande de ödesdigra åren 1939—45.

I.

UNDER sommaren 1939 tilltog den europeiska spänningen nästan oavbrutet. För att hejda Tysklands frammarsch planerade man i Frankrike och England en militärkonvention med Sovjetryssland och den 11 augusti anlände de engelska och franska deltagarna i de militära underhandlingarna efter ett långt dröjsmål till Moskva. Samtidigt timade en annan händelse, vilken nogsamt uppmärksammades i den europeiska pressen, men vars egentliga orsak icke förrän långt senare blev klarlagd — greve Ciano sändes av Mussolini till ett möte med utrikesminister v. Ribbentrop på slottet Fuschl i Ober-Salzburg. I v. Ribbentrops låda befann sig då utkastet till den nonaggressionspakt, som 11 dagar senare ingicks mellan Sovjetunionen och Tyskland.

Dessa 11 dagar, under vilka den tyska representanten i Moskva, greve von der Schulenburg fick stöd i sina underhandlingar av von Papen, befäste de överenskommelser mellan Ryssland och Tyskland, vilka för Finlands vidkommande i främsta rummet av den orsaken hade de mest ödesdigra följder, att Finlands politiska ledning helt svävade i okunnighet om de hemliga klausuler, som berörde Finland.

Det är av alldeles särskild betydelse för små länder, att under oroliga tider hos stormakterna ha sådana akrediterade sändebud, som ha den lynnesläggnings, den speciella begåvning, som gör det

möjligt att någorlunda väl följa med det, som försiggår bakom kulisserna. Det var vanligen i Finland — som i flere andra små länder — vederbörandes partiståndpunkt, som avgjorde åt vem representationen överläts, och man hade mycket ringa förståelse för, att i det diplomatiska umgänget personligheten kan spela en alldeles utomordentlig roll. Endast få av Finlands sändebud fyllde dessa personlighetskrav på ett förstklassigt sätt och ministern i Berlin svävade i fullkomlig okunnighet om de för Finland så djupt ingripande planer, som under förra delen av augusti 1939 utarbetades i Berlin.

Då Berlin först under sommaren 1939 framkastade planen på en nonagressionspakt med Sovjetryssland hörde man sig för, vilka betingelser grannen i öster ställde upp för en dylik pakts genomförande. Ryssland angav vissa intressegränser, som Tyskland borde erkänna som ryska, varvid några angåvos vara absoluta minimikrav och några kunde bli föremål för underhandlingar. Tyskland gjorde ett motförslag, också det med vissa öppna punkter och det var det ryska medgivandet, att detta kunde läggas till grund för vidare förhandlingar, som föranledde Mussolini att sända Ciano till slottet Fuschl i Ober-Salzburg.

Det tog sedan i det närmaste 11 dagar att ordna den slutliga överenskommelsen. Man hade då nått fram till följande ömsesidigt godkända villkor: Estland, Lettland och Bessarabien lågo helt inom den ryska intressesfären och Tyskland ägde icke rätt att inblanda sig i eventuella ryska åtgärder för att närmare ansluta dessa områden till Ryssland. Litauens öde skulle bero på utvecklingen av de tysk-polska relationerna. Vid en krigisk konflikt skulle en del av Polen besättas av ryska trupper enligt en överenskommen linje, som även skulle föra en betydande del av Litauen över till Ryssland. *Med avseende å Finland förbehöll sig Ryssland rätt att genomföra en gränsreglering, då man alltför lätt från Finlands gräns på det Karelska näset kunde nå Rysslands andra stad, Leningrad, som ju förresten låg inom skjuthåll för modernt artilleri från finskt territorium samt rätten att anlägga en marin stödjepunkt på finsk sida för Finska vikens försvar. Ledde underhandlingarna med Finland till krigiska förvecklingar, fick Ryssland ej övertaga större områden finsk jord än vad som motsvarade ovan angivna krav. Gick Ryssland längre, förbehöll sig Tyskland rätt att besätta Åland som kompensation.*

Hade Finlands sändebud i Berlin varit lyhört för det, som försiggick bakom Wilhelmstrasses kulisser, i likhet med vissa andra

maktens företrädare vid händelser av senare datum, skulle Finland kanske ej behövt genomgå alla de olycksöden, som den följande tiden bjöd. Man hade i Finland kanske då reflekterat på det sista ryska förslaget, som ju representerade en avsevärd modifikation till Finlands fördel.

I februari mot senare delen av »vinterkrigets» tredje månad var det finska försvarets brist på ammunition rent katastrofal och landet låg skenbart öppet för en rysk invasion av stora mått. I detta ögonblick visade sig Ryssland emellertid benäget för fred och denna beredvillighet liksom fastställandet av den nya gränsen verkade mycket förbryllande. I själva verket hade Ryssland redan en tid varit fredsbenäget, emedan det var onödigt att söka förvärva land, som dock icke kunde behållas. Då dessutom Moskvafredens gräns redan rätt tidigt under kriget drogs, voro fortsatta fientligheter egentligen överflödiga. Man hade i Ryssland på känn att redan den i ryska ögon snäva gräns, som Moskva-freden upplinjerade, kunde utlösa tyska krav på åländsk kompensation. Denna misstanke visade sig även fullt berättigad. Tyskland var nog en av de sista makter Ryssland ville se som innehavare av Åland och Moskvafredsgränsen var knappast fastställd, innan Tyskland meddelade, att det tänkte taga ut sin åländska kompensation. Mot denna plan gjordes en synnerligen kraftig reprimand från rysk sida. Man anförde, att gränsdragningen sammanhänge med skyddet av den s. k. Leningrad-delen av Finska viken, vilken enligt hävd slutade vid Lugabuktens västra ända. Drar man en linje rätt norrut från buktändans spets, träffar den nära nog precis det ställe, där Finlands gräns mot Ryssland nu når Finska vikens strand.

Tyskland hade vid denna tid så mycket för händer, att man lät det bero vid denna ryska förklaring.

Finlands försvarskrig mot Ryssland och den i Finlands ögon synnerligen hårda fred, som landet fick, predestinerade den följande utvecklingen, men denna försiggick ingalunda på det sätt som den senaste lagstiftningen i Finland kunde låta en förmoda.

II.

Lenins storartade gest, att som den första låta Ryssland erkänna Finlands självständighet 1918, därmed på ett eklatant sätt tillämpande satsen om folkens självbestämmanderätt, hade kunnat bana väg för goda relationer mellan Ryssland och Finland. Inbördes-

kriget och den i Finland rådande överdrivna föreställningen om ryskt deltagande på den röda sidan lade grunden till en misstro, som slutligen banade väg för den katastrof, Finland fått uppleva.

Den fjärrkarelska propagandan i Finland liksom Lappo-episodens kriminalisering av kommunismen stegrade i betänklig grad misstron på ryskt håll och den, som skriver dessa rader, var i medlet av 1930-talet i tillfälle att resonera om förhållandet mellan Ryssland och Finland vid ett kortare besök i Leningrad och detta resonemang utmynnade i satsen: »tror man verkligen i Finland, att man i Ryssland varit med om Viborgs läns återförening med Finland under Alexander I:s tid, om man anat att Finland kunde bli en uppmarschområde för en fientlig armé. Finlands territorium ligger utanför Leningrads portar; ändrar icke Finland sin inställning till Ryssland, blir en omfattande gränsreglering en rysk nödvändighet.»

Man var i Finland ingalunda okunnig om denna ryska inställning, men uppenbarligen hade man i de båda länderna hunnit för långt på misstrons väg för att kunna finna en formel för en omsvängning.

Utvecklingen i de små grannländerna söder om Finska viken och Moskvafredens hårda villkor bidro på intet sätt att främja något närmande till Ryssland i 1940-års Finland. Då konturerna av Tysklands preventivkrig — som man där betraktade det — uppgjordes i Berlin, betingade Finlands geografiska läge, att det samma såsom representerande den norra flanken vid ett krig med Sovjetunionen fick en ännu större betydelse än Norge hade som ett nordligt flankområde för kriget mot västmakterna.

Då Finlands nordliga del var svagt försvarad, hade Tyskland inför den föregivna faran av ett västmaktsangrepp över finskt område i norr yrkat på, att få stationera truppförband från Norge i dessa trakter och man hade på tyskt håll i anslutning till deras stationeringsorter anskaffat förråd och anlagt etappvägar. Underhandlingarna för dessa syften hade huvudsakligen drivits av militärmyndigheter och ett vidare utbyggande härav kunde så mycket mindre tänkas riktat mot Ryssland som mellan Tyskland och Ryssland en ömsesidig vänskapspakt ju 1939 ingåtts. Tyska trupper förekommo sålunda redan en tid före Molotovs besök i Berlin i Nordfinland och hade före detta besök icke givit några anledningar till protest från rysk sida. Ryssland protesterade överhuvudtaget aldrig mot detta sakförhållande.

Faktum är emellertid, att när Molotovs förslag vid besöket i

Berlin bl. a. angående de turkiska sunden förkastades av Hitler, yrkade den ryske utrikesministern på, att de tyska trupperna skulle dragas bort från Finland. Detta kunde ju uppfattas som förutsättningen för en rysk önskan att likvidera Finland och utnyttjades även på detta sätt av Hitler i hans bekanta tal vid den tyska offensivens inledande mot Ryssland. Från rysk sida har man emellertid förnekat, att något likvidationskrav visavi Finland framställts i Berlin och detta är nog säkert med det verkliga förloppet överensstämmande. Molotov anade väl vid besöket i Berlin med dess negativa upplevelser varthän den rysk-tyska »vänskapen» styrde och inför detta var kravet på, att de tyska trupperna skulle avlägsnas från Nordfinland, en naturlig konsekvens.

Att detta krav icke godtogs och att det var otänkbart, att Finland inför Tysklands dåtida utomordentliga maktställning självmant skulle göra några yrkanden i den vägen, predestinerade Finland att i det planerade kriget som en mogen frukt falla i Tysklands armar. Med avseende å särskilt de s. k. äktfinska gruppernas i Finland älsklingsdrömmar — Fjärrkarelen — kunde ju Tyskland ge rundliga löften, och försummade ej heller att göra det då kriget engång var i gång.

Allt detta betingade, att Tyskland icke gjorde några som helst antydningar till Finlands statsledning om sina avsikter. Tvärtom — på tyskt håll ansågs varje information av Finland farlig, ty Sovjetunionen hade dock ett rätt fast grepp om Finland med lyhörda personer stationerade snart sagt överallt. Överraskningsmomentet, som varit en av hörnstenarna i den tyska krigsföringen, kunde genom, som man ansåg, fullständigt överflödiga informationer utsättas för en risk, som icke fick tas. Många av Tysklands senare informationer förklarades av den tyska ledningen vara sekreta och huru nödvändigt det än varit kunde Finlands regering ej meddela dem åt riksdagen.

Av dessa orsaker hade Finlands minister i Berlin — nu Kivimäki, som efterträtt Vuorimaa efter vinterkriget — intet informerande besök från tysk sida under hela tiden intill krigsutbrottet och då Kivimäki också om han haft de egenskaper, som möjliggöra lyhördhet bakom kulisserna, varit så kort tid i Berlin, hade han ej heller fått de förbindelser, som oundgängligen måste förefinnas och vara av jämförelsevis gammalt datum för att ge en vidare blick. Ingen rapport kom därför från Berlin, som hade kunnat varsko Finlands regering om vad som förbereddes.

Den tyska ledningen brukade aldrig lämna någonting åt slumpen. Om det också var högst sannolikt, att ryska angrepp mot orter, vilka i nordligaste Finland voro besatta med tyska trupper, skulle draga Finland in i kriget, så beslöts det dock att — samtidigt som den tyska offensiven söndagen den 22 juni kl. 3.05 på morgonen begynte — från Königsberg sända ett litet förband lätta bombplan i höjdflygning över baltstaterna och Finska viken, för att norrifrån angripa mål i närheten av Leningrad. Också själva angreppet utfördes från stor höjd ungefär kl. 5 på morgonen och uppfattades av ryssarna såsom avsett som ett angrepp från finsk sida. Huruvida maskinerna buro det blå finska hakkorsmärket i stället för det svarta tyska, är icke bekant. På det avstånd, det här var fråga om, torde de bägge märkena vara nästan omöjliga att skilja.

Måndagen den 23 juni 1941 besökte den ryske ministern på anmodan utrikesministeriet i Helsingfors och minister Witting förmedlade Finlands protest med anledning av att ryska bombplan redan vid 6-tiden söndagmorgonen riktat angrepp mot mål i östra Finland. Minister Orlov lovade begära förklaring av sin regering. Densamma avgavs också av utrikeskommisarie Molotov till Finlands företrädare i Moskva och innehöll, att Finland icke hade något skäl till protest, då landet själv redan tidigt på söndag morgon riktat ett angrepp mot mål nära Rysslands andra stad. På onsdagen den 25 juni uppsatte statsminister Rangell en skrivelse, som skulle föredragas för den finska riksdagen belysande de ryska luftangreppen och lägets utveckling. Innan detta meddelande i koncept var färdigt, mottog statsministern från högkvarteret bud om, att den ryska armén just skridit till angrepp på bred front samt att överbefälhavaren givit order om försvar med alla tjänliga medel. Därefter föredrogs en ny skrivelse uppsatt av statsministern i riksdagen och det konstaterades i denna, att redan från onsdag morgon krigshandlingar med olika vapenslag riktats mot Finland, som varit tvunget att draga konsekvenserna därav och försvara sig efter bästa förmåga. Riksdagen godkände enhälligt dessa åtgöranden och övergick till dagordningen.

Utan informationer från Tyskland eller från sin representation där drogs Finlands ledning in i det andra världskrigets virvlar främst på grund av utvecklingen under Finlands självständighets tid, det ryska angreppet på Finland hösten 1939 samt Finlands geopolitiska läge, som motiverade tyska trupper i Finland medan kriget mellan västmakterna och Tyskland pågick och en vänskaps-

pakt mellan Ryssland och Tyskland förefanns. *Inga ansvariga personer i Finland hade förberett detta krig* och såsom situationen förändrades, då vänskapen mellan Ryssland och Tyskland plötsligt förbyttes i fiendskap, var Ryssland i sin goda rätt att rikta angrepp mot Finland i all synnerhet, som man på ryskt håll icke kunde anse, att de den 22 juni norrifrån angripande bombplanen icke voro utsända av Finlands krigsledning utan av Tysklands.

III.

Man har nyligen i Finland diskuterat, om de i februari 1944 inledda och genom det ryska meddelandet av den 21 mars samma år avbrutna fredsunderhandlingarna voro avsedda att leda till resultat. De villkor, som från rysk sida anfördes, betecknades som elementära grundvillkor, till vilka påtagligen ännu mycket kunde fogas. Redan tidsintervallen, inom vilken de tyska trupperna skulle interneras, var ett ogenomförbart krav särskilt på en tid, då Tysklands kraft var långt större än efter den lyckade invasionen i väster och den följande ryska sommaroffensiven. Lika omöjligt var kravet på sakleveranser för 600 miljoner gulddollars under den utsatta tiden. Beaktas denna — det kanske viktigaste momentet vid skadeståndslikviden i sakvärden — äro vapenvilans krav av den 19 september 1944 endast 40 % av kraven i februari och dock kan Finland endast med yttersta svårighet bära denna börda och samtidigt säkerställa landet mot hungersnöd.

Signaturen har sett anteckningar efter ett samtal med en av de delegerade vid de första Moskvaunderhandlingarna 1944, enligt vilka det ej kunde spåras någon som helst fredsvilja på rysk sida. Vare därmed huru som helst, är det nog mycket svårt för någon person, som deltog i underhandlingarna i Moskva, att *nu* förfäktas den åsikten, att dessa stodo i propagandans tjänst och voro ett rent spegelfäkteri från rysk sida, utan minsta avsikt att nå något resultat.

Det finnes eller fanns emellertid ett förhållningsprotokoll i det tyska högkvarteret, vilket kastar ett visst ljus på denna diskussion. Den får ytterligare en blixtbelysning i generalissimus Stalins tal den 2 september vid Japans ovillkorliga kapitulation. Genom Portsmouth-freden för 40 år sedan hade den ryska arméns ära fått en fläck. Det ryska folket, sade Stalin, väntade med tillförsikt på den dag, då Japan skulle lida nederlag och fläcken avtvås. Och nu har den dagen kommit.

Den ryska arméns ära ansågs redan träffad genom glorifie-

ringen av Finlands armés insats under det s. k. vinterkriget 1939—40. Förhöringsprotokollet, som ovan berördes, gällde en hög rysk generalstabsofficer, som tillfångatogs 1943 på hösten och som bl. a. meddelade, att den ryska armén förr eller senare för återupprättande av sin ära skulle krossa den finska armén — före det var ingen fred mellan Finland och Ryssland möjlig. Det fanns endast två möjligheter: Finlands armé skulle i grund slås eller kapitulera utan villkor.

Vid tiden för februari-underhandlingarna 1944 stod Finlands armé långt inne på ryskt område. Också en kapitulation i detta ögonblick skulle giva ett sken av, att en obesegrad armé drog sig tillbaks på grund av politiska omständigheter. Något kapitulationsförslag framställdes antagligen därför aldrig från rysk sida.

Ryssland var enligt överenskommelsen i Teheran förpliktat att synkronisera sin storoffensiv med den planerade invasionen av de anglo-amerikanska trupperna. Självfallet kunde Ryssland dock vänta med igångsättandet av sin storoffensiv tills situationen klarnat så mycket, att man med säkerhet kunde bedöma om ett kontinentalt brohuvud skulle kunna anläggas eller ej. Att Tyskland skulle uppbjuda all sin återstående kraft för att likvidera en landstigning, var självfallet, likaså att man icke kunde vänta någon offensivstöt från tysk sida på östfronten före det ett engelskt-amerikanskt angrepp event. tillbakaslagits.

Om tidpunkten för invasionen var Ryssland bekant, vilket måste anses som sannolikt, fick den ryska armén en tid på 3—5 veckor, under vilka ett antal elitdivisioner kunde anlitas för den redan länge planerade offensiven mot Finland.

Kanske ryssarna lärt sig av tyskarna vilken utomordentlig betydelse överraskningsmomentet kan ha. Vare därmed huru som helst så genomfördes den nya offensiven mönstergillt från rysk sida. Överraskningen var så fullständig, att den finska armén gav en avgörande stor handikap åt den ryska och vad värre var, det visade sig snart att det ryska artilleriet förfogade över en aldrig tidigare sedd slagkraft och att det nya ryska pansarvapnet var mycket litet sårbart, då de finska pansarbrytande vapnen hade alldeles för ringa genomträngningsförmåga. Också ammunitionsåtgången var av tidigare oanade dimensioner och då en del förråd redan i början gingo förlorade, fick Finlands armé åter pröva på en kamp under växande brist på försvarsmöjligheter. Från den 11 juni, då det första genombrottet gjordes, följde en hel serie förlorade slag och nya genombrott. Redan den 19 juni mar-

scherade de ryska trupperna mot Viborg, som den 21 gavs upp. Situationen var så förtvivlad för Finland, att regeringen genom medling¹ hörde sig för om icke förhandlingar om vapenstillestånd och fred kunde inledas. Enligt de ryska tidtabellerna skulle man kring den 10 juli diktera freden i Helsingfors och enligt tyska uppgifter var avsikten att flytta gränsen till den gamla svensk-ryska gränsfloden Kymmene älv, vilket dock på goda grunder be-
tvivlas. Framgången i början var dock så stor, att man på ryskt håll ansåg, att pansarspetsarna redan i början av juli skulle nå Helsingfors. Dagen efter midsommar kom det ryska svaret, som innehöll, att Ryssland var berett att mottaga finska delegater omedelbart efter det att Finland kapitulerat. Kapitulationsurkunden skulle vara bestyrkt av presidenten, stats- och utrikesminist-
rarna. Finlands armé var slagen och den ryska arméns ära åter-
upprättad. Det var skillnaden mellan februari och juni 1944.

Landet befann sig vid midsommartiden i en ödesdiger vågdal. Med bättre försvarsmedel, tillräcklig ammunition och nya vapen mot pansarkolosserna kunde Finland nog arbeta sig en god bit upp ur vågdalen, ty Ryssland hade säkert ej länge mera möjlig-
het att fördröja sin sommaroffensiv och måste då försvaga sin slagkraft mot Finland. President Ryti var därför beredd att mot-
taga den tyske utrikesministern, som förklarade sig villig att mot-
vissa utfästelser från finsk sida ställa militär (främst flyg), om-
fattande vapen och livsmedelshjälp till Finlands förfogande. Den 27 juni, dagen efter det den ryska sommaroffensiven börjat på ett något smalare centralt frontavsnitt, avlade v. Ribbentrop sitt besök i Helsingfors.

För Finlands president var detta en prövande tid. Han var fast övertygad om, att Tyskland måste förlora kriget och ansåg trots detta det vara av vital betydelse för Finland att kämpa sig ur vågdalens djup. Detta var endast möjligt med tysk hjälp, som blott i det fall stod till buds, att Finlands fredsfråga samman-
kopplades med Tysklands. Ett lagfäst dylikt sammankopplande var icke möjligt utan riksdagens medverkan. Presidenten tvivlade aldrig på att denna ej inför nödläget skulle ges, men det måste i hög grad komplicera ett senare utträde ur kriget och måste till varje pris undvikas. Godtog den tyske utrikesministern skriftlig personlig försäkran, var landet endast så länge bundet av löftet som president Ryti stod i dess spets. Frågan var sålunda blott om den tyske utrikesministern skulle godtaga hans namn och till

¹ Genom kontakt mellan de båda ländernas legationer i Stockholm.

hans stora glädje framkastades från tyskt håll intet krav på att riksdagen skulle indragas i denna överenskommelse.

President Ryti kunde nu lugnt vänta tills vågdalens största djup genom nya vapen och ökade flygstyrkor var övervunnet.

I stora transportmaskiner kommo omedelbart krigsförnödenheter och alldeles särskilt de nya tyska pansarbrytande vapnen — *pansarnäven och pansarskräcken*, särskilt lämpade för de finska truppernas kynne — till den hårt ansatta finska armén och betydande tyska flygstyrkor anslöto sig till det finska flyget. Vid månadsskiftet funnos redan tillräckligt vapen och den 10 juli meddelar det finska högkvarteret om 800 förstörda pansarjättar. Denna förödelse träffade främst de ryska pansarspetsarna, vilkas hot därigenom avlägsnades.

Det är alldeles uppenbart, att man på ryskt håll icke ville vara med om dylika förluster på en fullkomligt sekundär front. Man hade nått huvudavsikten, den finska armén hade slagits och tvungits att utrymma Karelska näset. Den ryska arméns ära var återupprättad och de bästa trupperna kunde överföras till andra fronter. Rysslands blickar voro riktade mot väster, de engelsk-amerikanska trupperna vunno allt mera terräng och närmade sig allt mera de tyska gränserna. För Ryssland var det mer än prestigesak av första ordningen att nå Berlin före de allierade.

President Ryti hade räknat med, att en situation jämförelsevis snart måste uppstå, vilken lät ett frigörande av trupper från Rysslands norra fronter bliva en synnerligen trängande angelägenhet. Vid en sådan tidpunkt, ansåg president Ryti, kunde Finland räkna på avsevärda lindringar i villkoren för vapenstillstånd. Redan under förra delen av juli, då den ryska offensivkraften på fronterna mot Finland avsevärt försvagats genom truppflyttningar, hade man informationer, som tydde på, att man på ryskt håll låtit kraven från juni på kapitulation utan villkor förfalla.

President Ryti avgick den 1 augusti och fältmarskalk Mannerheim trädde till. När man fick del av de ryska grundvillkoren, var skillnaden i kravet på de tyska truppernas behandling ett klart tecken på, att Ryssland på andra fronter snart ville utnyttja så mycket av sina i norr förlagda trupper som möjligt. De tyska trupperna bereddes nämligen möjlighet att draga sig över till Norge, vilket — om denna chans utnyttjades — betydde, att fronten i norr mot Ryssland snabbt skulle försvinna för att, då den korta utrymningsfristen utgått, övertagas av Finlands armé.

Dessa ryska beräkningar slogo perfekt in. Trupper från den ryska Ishavsfronten kunde snart efter vapenstilleståndet utnyttjas på annat håll och Finland fick sedan bära bördan av de tyska truppernas fördrivande.

Villkoren för vapenvilan voro i allt att föredraga framom juni månads kapitulation utan villkor.¹

Den sorgliga verkligheten med avseende å februarivillkoren samma år var nog den, att vi i Finland aldrig fått del annat än av grund- eller elementära villkor — andraplans nämndes ej — och att sålunda de nya i ekonomiskt avseende voro mycket att föredraga. Möjligt är dock, att också dessa i en framtid komma att överstiga gränserna för Finlands prestationsförmåga, trots att de endast utgöra 40 % av februarivillkoren. De ha dock tillsvidare kunnat fullföljas.

Då vapenstilleståndsvillkoren den 19 september 1944 uppställdes, hade Finland ännu ej gjort de väldiga förluster, landet lidit genom tyskarnas förstörelse i norra Finland under reträtten. Om de fredsstiftande makterna objektivt beakta detta i de allierade makternas intresse utförda uppdrag, kommer en sänkning av Finlands skadestånd i fredsavtalet otvivelaktigt att genomföras.

Överblicka vi Finlands väg från hösten 1939 till september 1944, då vapenstilleståndet slöts, och de oerhörda svårigheter, som berodde på Finlands nyckelposition i skärningen mellan kraftfält av första ordningen, verkar det närmast som ett under, att landet utan långt mera förintande offer kunnat lotsas genom bränningarna. Endast efterklokheten anlägger andra synvinklar.

Det har betraktats som Finlands största misstag, att armén överhuvudtaget överskred den historiska riksgränsen. Olyckliga nationella ambitioner läto ledningen falla offer för de tyska löfena och det var nog dessa, som närmast förorsakade detta steg. För skadeståndets utmätande har detta fjärrkarelska fälttåg nog spelat en stor roll, men då de 300 miljonerna gulddollars fastställdes, torde man nog ej ens i Ryssland haft klart för sig huru många miljarder finska mark, som redan under kriget från finsk sida nedlagts på återuppbyggandet och nyinvesteringar i Fjärrkarelen. Låtom oss hoppas, att vid en rättvis fredsuppgörelse även detta i nödig grad beaktas.

¹ Då Hangö 1940 visade sig olämpligt, har Porkkalaområdet — finska sidans landfäste för det redan före det första världskriget påbegynta bygget av »Peter den Stores fästning» — stått i andra planet bland ryska villkor.